

KIELTENOPETUKSEN ODOTUKSIA ÄIDINKIELENOPETUKSELLE

Peruskoulun vieraiden kielten opetussuunnitelma vuodelta 1970 perustuu osittain kieliopillisille rakenteille. Mutta tätä voimakkaammin se painottaa kielellisten valmiuksien nelijakoa: kuuntelemista - puhumista, lukemista - kirjoittamista. Tämä osa-alueiden idea ja niiden ottaminen huomioon opetuksessa on tullut Suomeen Euroopan neuvoston järjestämien Ostian ja Ankaran symposiumien kautta.

1970-luvulla on kieltenopetus saanut uusia virikkeitä samalta suunnalta, etenkin Euroopan neuvoston kieltenopetusprojektilta, joka laati englannin kynnystason aikuisille 1975, kouluille 1976 (vrt. liitteessä mainittua van Ekin teosta), ranskan kynnystason aikuisille 1976, kouluille 1978 (Coste et al.: Un niveau-seuil). Näissä järjestelmissä opetussuunnitelma rakentuu lähinnä tilanteista, jotka oppilaiden olisi opittava hallitsemaan kielellisesti. Kielenopetusta aloitetaan pohtimalla sellaisia seikkoja kuten

- Mitä kielellä pitäisi voida tehdä?
- Mitä olisi opetettava jotta näihin tavoitteisiin päästäisiin?
- Miten kielten opiskeluun vaikuttaa oppilaan persoonallisuus ja minäkäsitys?

Suomessa on tilanepohjaista opetussuunnitelmaa käytetty ehdotuksessa peruskoulun perustavoitteiksi ja -oppiaineiksi (VIKKE) 1976-1978 sekä Lukion opetussuunnitelmakomitean vieraiden kielten suunnitelmassa 1977. Kieli nähdään näissä ohjelmissa ensisijaisesti siis toimintana, joka auttaa oppilasta selviytymään sekä suullisesti että kirjallisesti eri tilanteista. Lienen syytä korostaa, että kaikki osa-alueet voivat tulla kyseeseen eri tilanteissa, myös lukeminen. Kielenopetuksen suunnitelmaa tehtäessä on päätettävä mm. seuraavista asioista

- kielellisten valmiuksien eri ilmenemismuodot ja niiden painottaminen
- kielenkäyttötilanteet
- asiasisällöt, jotka olisi ymmärrettävä ja kyettävä ilmaisemaan
- kommunikointitehtävät
- sanasto: määrä ja laatu
- kieliopillinen sisältö: mitä morfologisia ja syntaktisia seikkoja oppilaiden olisi ymmärrettävä ja kyettävä käyttämään?

- vaatimustaso

Tilannepohjaisissakin opetussuunnitelmissa on sellaisten kielioppirakenteiden luetteloita, joita oppilaiden olisi opittava ymmärtämään ja käyttämään. Kynnystasoa varten luettelon on laatinut tunnettu oppikirjantekijä L.G. Alexander. Se, missä määrin opetuksessa sitten käytetään kieliopillisiä nimityksiä tai vaihtoehtoisesti mallinmukaista harjoittelua, riippuu oppilaiden iästä, aikaisemmista opinnoista, äidinkielen kieliopillisen ajattelun hallinnasta sekä yleisestä kypsyudesta abstraktisessa ajattelussa. Hyötyä voi luonnollisesti olla valmiista käsitteistä. Mutta vierasta kieltä opeteltaessa on kai pääasiassa opittava tekemään tietyt asiat toisin kuin äidinkieleessä. Ehkä suomen ja indoeurooppalaiskielten välinen etäisyys tekee meidän tilanteestamme hieman omalaatuisen verrattuna Skandinavian maihin.

Äidinkielenopetuksella esitettävät odotukset ovat käsittääkseni seuraavanlaisia

- 1) oppilaiden olisi osattava puhua, kuunnella, lukea ja kirjoittaa (ja uskallettava tehdä se)
- 2) oppilaiden olisi pystyttävä äidinkielellään hallitsemaan ne tilanteet, joissa heitä opetetaan toimimaan vierailta kielillä
- 3) oppilaiden olisi tunnettava joitakin nimityksiä, jotka helpottavat kielellisten ilmiöiden käsittelemistä

Lopuksi rohkenen oman pitkäaikaisen kielenopettajakokemukseni perusteella esittää, mitkä nimitykset ovat tuntuneet tärkeimmiltä: ennen muuta nämä olisivat lauseen pääjäsenet, toiseksi sanaluokat. Mutta tätä en pysty todistamaan.

Appendix 3 by L.G. Alexander in: J.A. van Ek The threshold level in a European unit/credit system for modern language learning by adults. Council of Europe 1975

Grammatical summary

I SENTENCE TYPES

Types

1. Declarative sentences	)	
2. Interrogative sentences:	)	
2.1. Yes/no questions	)	affirmative
2.2. Question-word sentences	)	and P
3. Imperative sentences:	)	negative
3.1. Commands	)	
3.2. Polite requests	)	

"Short" sentences:

1. Short answers (type: (Yes,) I am; (No,) I cannot) P
2. Short questions (type: Are you? Cannot you?) P
3. Question-tags (type: You aren't afraid, are you?) R

Complexity:

1. Simple sentences, up to those containing two complements P
2. Compound sentences:
 Co-ordination with and (P), but (P), or (P), Ø (R)
3. Complex sentences:
 Sentences containing object-clauses (P), subject-clauses (type: It is a pity that you cannot come) (P), adverbial clauses of time (P), place (R), condition (P), cause/reason (P), relative clauses (P)

II VERBS

Types

1. Main verbs (see lexicon)
2. Copula: BE P
 Semi-copulas: BECOME, GET, STAY etc.

Auxiliaries and semi-auxiliaries:

- tense/aspect: HAVE: perfect and pluperfect P
 BE: present continuous and past continuous P
 BE GOING TO: future P
 WILL: future P
- voice: BE R
- periphrasis: DO P
- modality: CAN: ability, capability, capacity P;
 possibility P; permission R
 COULD: see CAN; also: suggestion P
 BE GOING TO: intention P; future P
 MAY: uncertainty P; permission
 BE ALLOWED TO: permission P
 BE SUPPOSED TO: permission R
 MUST: logical conclusion P; obligation R
 HAVE TO: obligation P, etc.

Forms:

1. Finite forms P
2. Infinitive:
 - 2.1. plain infinitive (V_{inf}): with auxiliaries P; with let's P, let me R, I'd rather P.

- 2.2. infinitive with to (V_{to}): with semi-auxiliaries (have to, ought to, be going to, etc.) P; with main verbs (hate, like, try, want) P; with predicative adjectives (how nice, be sorry, be glad, be delighted) P
3. Imperative P
4. Past participle (V_{ed}): in perfect and pluperfect P; in passive R; after causative HAVE P
5. Present participle/gerund (V_{ing}): in continuous tenses P; after come R, enjoy R, go R, hate R, like P, remember R; after prepositions R.

Voice:

1. Active P
2. Passive R

Aspect:

1. Simple P
2. Perfect/pluperfect P
3. Continuous P

Tense:

1. Present P
2. Past P (including "modal past" of auxiliaries: COULD (P), MIGHT (P), OUGHT TO (R), SHOULD (P), WOULD (P))
3. Future P (with will, be going to, and continuous tenses of verbs of motion).

III NOUNS

Number

1. Singular P
2. Plural P

Case:

1. Common case P
2. Genitive singular (-'s) of personal nouns P

For other (functional) distinction of cases, see division II of content-specification (3.3.1-3.3.5).

Function:

1. Nouns as head of NP P
2. Attributive nouns, esp. material nouns P

IV ADJECTIVES

Function:

1. Attributive P
2. Predicative P

Form:

1. Positive degree P
2. Comparative degree (-er, more) P; irregular forms of those "irregulars" which occur in the lexicon
3. Superlative degree (-est, most) P; irregular forms of those "irregulars" which occur in the lexicon.

Comparison:

1. equality: as as R
2. inequality: not so as R; comparative + than P; superlative P

V ADVERBS

Form:

1. derivation with -ly P
2. non-derived adverbs, e.g. soon, fast, R/P; see lexicon.

Comparison:

See under ADJECTIVES

VI ARTICLES

Definite article: the P

indefinite article: a(n) P

Absence of definite article in cases such as to go to school, in summer, to have dinner P

VII PRONOUNS (including pronominal adjectives)

1. personal: subject forms and object forms P
2. possessive my, mine etc.
3. demonstrative this, that, such
4. interrogative
5. relative: who P, whose R, whom R, which P, that R, Ø R
6. indefinite: someone P, somebody P, no one P, not ... anyone P, all, some, any R, it (as in: It rains) P
7. emphatic: myself, yourself, etc. (type: I've done it myself) R
8. propword: one (type: I like the red one better) P

VIII NUMERALS

1. Cardinal: up to 4 digits P, up to 9 digits R

2. Ordinal: up to 2 digits P

Also: half, quarter

IX WORD ORDER

Basic pattern: subject-predicate-complement(s) P

Derived patterns: Yes/no question pattern P
Wh-question pattern P
Negative sentence pattern with not P
Passive voice pattern P
Imperative pattern P
Indirect object replacement by to-adjunct P

Position of adverbials: the normal positions of the adverbials listed in the content-specification, excluding M₂ P

X WORD FORMATION

Adverb-derivation with -ly P

Compounds and derivatives as listed in the content specification R/P

Compounds and derivatives not listed in the content specification as far as their meaning is fully predictable from component parts occurring in the content-specification R